

LB-1998-628

INSTANS:	Borgarting lagmannsrett - Dom.
DATO:	1999-02-16
DOKNR/PUBLISERT:	LB-1998-628
STIKKORD:	Strafferett/skatterett. Ligningsloven § 12-1 nr 1, jf nr 2.
SAMMENDRAG:	Daglig leder (A) i et aksjeselskap lot selskapet utgi og betale en valgkambrosjyre som oppfordret velgerne til å velge A inn i bystyret. Utgiftsdekningen ble ansett som en skattemessig fordel som skulle vært oppgitt som inntekt i A's selvangivelse. Retten fant at A var å bebreide for å ha unnlatt å gi opplysning om forholdet. Noen forsettlig unnlattelse var det imidlertid ikke tale om, og retten fant heller ikke å kunne karakterisere forholdet som grovt uaktsomt. Han ble derfor frifunnet.
SAKSGANG:	Oslo byrett Nr. 97-07190 M/52 - Borgarting lagmannsrett LB-1998-928 M/03.
PARTER:	Den offentlige påtalemyndighet (Kst statsadvokat Bjørn Rudjord) mot Henning Holstad (Forsvarer: Advokat Per Danielsen).
FORFATTER:	Lagdommer Egil F Jensen. Lagdommer Lars Jorkjend. Skifterettsdommer Finn Kløvstad. 3 meddommere.

A er født *.*1951 og bor ---, 0250 Oslo. A har en sønn på 10 år, men er uten forsørgelsesbyrde. Han oppgir å være uten formue og med årsinntekt på ca kr 430.000.

Ved tiltalebeslutning av 4 mars 1996 og tilleggstiltalebeslutning av 25 juni 1997, utferdiget av statsadvokatene i Oslo, ble A satt under tiltale ved Oslo byrett for overtredelse av bestemmelser om regnskapsføring, skatt og avgift, herunder følgende forhold:

IV Ligningsloven § 12-1 nr 1 For i selvangivelse, årsoppgjør, klage eller annen skriftlig eller muntlig oppgave eller forklaring til noen ligningsmyndighet, herunder tjenestemenn og engasjerte sakkyndige, forsettlig å ha gitt uriktig eller ufullstendig opplysning som kunne føre til fastsetting av for lav skatt eller avgift, eller til uriktig tilbakebetaling eller nedsetting av skatt eller avgift.

Grunnlag er følgende forhold: d) I egen selvangivelse for inntektsåret 1991 inngitt til Oslo ligningskontor unnlot han å gi opplysninger til ligningsmyndighetene om at han hadde skattepliktige inntekter som totalt utgjorde, fordelt slik: ----- (3) Uttak fra X Transport AS med kr 173500,- til dekning av utgifter i forbindelse med trykking og distribusjon av valgkambrosjyre til valget 1991.

Dette medførte at han ble eller kunne ha blitt ilignet for lav skatt for inntektsåret 1991.

Oslo byrett avsa 21 januar 1998 dom med slik domsslutning:

1. A, f. *.*1951, dømmes for overtredelse av Ligningsl. § 12 nr. 2, 2. straffalternativ, jfr. § 12 nr. 1 til en bot på kr 5000,- - femtusen -, subsidiært 10 - ti - dager fengsel.
2. A frifinnes for hovedtiltalens post I a, b og c, post III a 1, 2, 3, 4, 5, og 6, post IV a 1, IV b 1, 2 og 3, IV c 1, 2 og 3 og IV d 1 og 2, samt tilleggstiltalen.
3. A dømmes ikke til å betale saksomkostninger til det offentlige.

Domsresultatet innebar at A ble frifunnet for samtlige forhold med unntak for det som er gjengitt ovenfor. For ordens skyld nevnes at lovhenvvisningen i domsslutningen pkt. 1. er noe unøyaktig idet det innledningsvis skulle vært vist til ligningsloven § 12-1 nr. 2. Domfellelsen fremkom under dissens.

Om det nærmere saksforhold vises til byrettens dom, særlig s. 10-11 og s 49-52, samt

lagmannsrettens merknader nedenfor.

A har i rett tid påanket byrettsdommen. Anken gjelder lovanvendelsen og bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Lagmannsretten besluttet den 24 februar 1998 å henvise saken til ankeforhandling, jf straffeprosessloven § 325 jf § 321 tredje ledd.

Ankeforhandling ble avholdt i Oslo tinghus den 10 og 11 februar 1999. A møtte med sin forsvarer og forklarte seg. Det ble avhørt 5 vitner. Dokumentasjon fremgår av rettsboken.

Meddommer -- møtte ikke ved rettsmøtets begynnelse den 11 februar 1999. Etersom hun ikke kom etter 30 minutters utsettelse og retten heller ikke hadde hørt noe fra henne, ble det - med henvisning til domstolloven § 15 første ledd - besluttet at forhandlingen skulle fortsette uten hennes tilstedeværelse.

Lagmannsretten, som har kommet til annet resultat enn byretten, skal bemerke:

I 1991-92 var tiltalte administrerende direktør (daglig leder) i budbilfirma X Transport AS, i det følgende også omtalt som X. I følge tiltalte var hans tidligere samboer innehaver av samtlige aksjer og enestyre. I selskapet, som hadde en årsumsetning på 20 millioner kroner, var det ansatt omlag 8-10 arbeidstakere. I tillegg benyttet selskapet seg av 60-70 budbilsjåfører som ble ansett som selvstendige næringsdrivende.

A, som retten oppfatter som en kjent person i Osloområdet, og som har et særegent og lett gjenkjennelig utseende, var på det nevnte tidspunkt engasjert i politisk arbeid gjennom Fremskrittspartiet. Ved kommunevalget i Oslo i 1991 ble han nominert som nummer 43 på partiets valgliste. Han ønsket imidlertid om mulig å bli valgt inn i bystyret, og besluttet derfor å trykke og utgi en valgkampbrosjyre. Tiltalte har forklart at han drøftet utgivelsen og regnskapsføringen av utgiftene med ansatte og også selskapets daværende revisor. Ingen hadde noe å bemerke til at regningen, eller deler av den, ble betalt av selskapet. Det ble også lagt til grunn at dette ville gi skattemessig fradrag på selskapets hånd.

Brosjyren i fire sider ble trykket opp i tilnærmet avisformat (tabloid), i farger og i et opplag på 100 000, noen uker før kommunevalget i september. Den ble distribuert gjennom postverket som uadressert post og fordelt til privatpersoner, institusjoner og bedrifter. Omtrent samtidig utga X Transport en ren reklamebrosjyre for sin budbilvirksomhet i samme format og opplag. Valgkampbrosjyren har som overskrift på side 1 at A vil "tale din sak i det nye bystyret". Brosjyren har etter sitt innhold som formål å påvirke velgerne til å stemme på Fremskrittspartiet, og fortrinnsvis prioritere tiltalte. Avslutningsvis gis det en forklaring på hvordan velgerne kan kumulere og føre opp kandidater fra andre lister. I begge tilfelle er navnet A brukt som eksempel. I brosjyren redegjøres det for øvrig for hvordan Fremskrittspartiet/A ser på aktuelle politiske spørsmål. Bortsett fra at brosjyren i særlig grad fokuserer på personen A - han er f. eks. avbildet seks ganger med sitt karakteristiske utseende - skiller den seg lite ut fra tradisjonelt valgkampmateriale. Selskapet X Transport AS er ikke nevnt med et ord. Det er heller ikke noe i brosjyren som direkte peker mot X Transport eller budbilvirksomhet.

De totale utgifter forbundet med utgivelsen og distribusjonen av valgkampbrosjyren skal ligge i størrelsesorden rundt kr 200.000. I følge tiltalebeslutningen utgjør beløpet kr 173.500, som i sin helhet skal være betalt av X Transport. For lagmannsretten har tiltalte opplyst at han selv betalte omtrent halvparten, og at X Transports del utgjorde omlag kr 106.000.

Ved valget fikk Fremskrittspartiet fem representanter i bystyret, mens tiltalte endte på syvende plass. Han ble dermed fast vararepresentant og medlem av partiets bystyregruppe.

I februar 1992 ransaket politiet og avgiftsmyndighetene kontorlokaler tilhørende bl a X Transport og sikret seg selskapets regnskapsmateriale. Som et resultat av denne aksjonen tok påtalemyndigheten ut tiltale våren 1996. Fordi denne tiltalen også omfattet det forhold denne saken gjelder og fordi X Transport hadde betalt en tilsvarende valgkampbrosjyre i 1995, ble saken tatt opp til behandling i styremøte 25 april 1996 i Eiendomsselskapet Storo AS, som på det tidspunkt hadde overtatt aksjene i X Transport. Et enstemmig styre bemerket at det ikke hadde noen motforestilling mot at slike brosjyrer kostnadmessig ble belastet datterselskapet.

Lagmannsrettens medlemmer er kommet til samme resultat, men med noe ulik begrunnelse. Flertallet - lagdommerne Jensen og Jorkjend og 2 meddommerne - ser slik på saken:

Under sakens gang, også for lagmannsretten, har partene særlig rettet sin oppmerksomhet mot spørsmålet om det var korrekt å utgiftsføre brosjyreutgiftene i X Transports regnskap med sikte på skattemessig fradrag. Svaret på dette spørsmålet er ikke avgjørende for utfallet av nærværende sak som gjelder tiltaltes private selvangivelse. Siden førstnevnte forhold har vært trukket frem og fordi det også vil kunne kaste lys over bedømmelsen av tiltaltes skattemessig forhold, vil flertallet likevel gå noe inn på denne problemstillingen.

Spørsmålet om skattemessige fradrag for utgifter til aktiviteter som ligger på siden av skattyters ordinære virksomhet, er behandlet i rettspraksis og litteratur. Med støtte særlig i Aarbakke "Skatt på inntekt" (4. utgave) side 242, 244 og 245, samt Rt-1956-1188, oppfatter flertallet det slik at det må foreligge saklig sammenheng mellom utgiftene og skattyters inntektsgivende aktivitet, i dette tilfelle budbilvirksomhet. Kan pådragelse av omkostninger tjene flere formål, vil utgiftene - i den utstrekning det er tale om en omkostning - i sin helhet måtte knyttes til den aktivitet eller det hensyn som har vært vesentligst ved utgiftspådragelsen. Normalt vil det følgelig ikke være aktuelt å dele utgiftene i to deler; en fradragsberettiget og en som ikke gir rett til fradrag.

Etter flertallets syn er det ikke tvilsomt at den omtvistede brosjyre er utgitt med det helt dominerende formål å fremme tiltaltes mulighet for å bli valgt inn i Oslo bystyret. Dette er forsåvidt erkjent av tiltalte som imidlertid hevder at brosjyren indirekte har gitt reklameeffekt for X Transport, idet hans person er uløselig knyttet til selskapet og omvendt. Enhver fokusering av hans person vil derfor også bringe X Transport frem i bevisstheten hos mottakeren av budskapet. Flertallet er åpen for at den aktuelle valgkampbrosjyre rent faktisk kan ha hatt en slik virkning. Størrelsen av denne effekten er imidlertid vanskelig å måle og den vil uansett være liten i forhold til hovedformålet. X Transports betaling av den aktuelle brosjyre kunne etter dette ikke gi rett til fradrag på selskapets hånd.

Spørsmålet blir så om utgiftsdekning må anses som en fordel for tiltalte etter skatteloven § 42 (1) og dermed gjenstand for inntektsbeskatning på hans hånd. Flertallet finner at spørsmålet må besvares bekreftende. Tiltalte fikk det selskap han arbeidet for til å dekke en utgift som for ham representerte et økonomisk gode i den forstand at han ønsket at valgkampbrosjyren skulle utgis. Hvorvidt han eventuelt ville innrettet seg annerledes dersom han hadde forstått at utgiften ikke ville gi fradragsrett i selskapet, kan i denne forbindelse ikke være noe avgjørende poeng. Det kan heller ikke være av betydning at tiltalte ikke hadde noe ordinært ansettelsesforhold, idet han som selvstendig næringsdrivende lot seg engasjere som administrerende direktør. I den utstrekning X Transport betalte de aktuelle utgifter skulle det korresponderende beløp følgelig kommet til beskatning på tiltaltes hånd, og således vært ført opp som inntekt i hans selvangivelse for 1991.

For straffellelse etter ligningsloven § 12-1 nr 1, slik bestemmelsen lød i 1991-92, kreves forsett. Nr 2 rammer den grovt uaktsomme handling.

Tiltalte har forklart at han ikke tenkte den tanke at han skulle ha oppgitt den aktuelle utgiftsdekning i sin selvangivelse for 1991. Flertallet har ikke grunnlag for å sette denne forklaring til side. Det foreligger da ikke noen forsettelig handling, heller ikke etter læren om eventuelt forsett (*dolus eventualis*). Forsåvidt angår betydningen av tiltaltes villfarelse med hensyn til beskatningsspørsmålet, nøyer flertallet seg med å vise til Rt-1991-741.

Etter flertallets vurdering er tiltalte å bebreide for at han i sin selvangivelse for 1991 unnlot å gi opplysning om at X Transport hadde betalt valgkampbrosjyren, eller en del av utgiftene. Formålet med brosjyren var så direkte og sterkt knyttet opp til tiltaltes politiske engasjement at han, som i 1992 hadde omfattende praktisk erfaring som forretningsdrivende på forskjellige næringsområder siden 1969, burde forstått at X Transports betaling trolig ville kunne utløse skatteplikt for ham. I denne situasjonen måtte han ha en særlig oppfordring til å forvise seg om at hans oppfatning var korrekt før han i tilfellet unnlot å gi opplysning om utgiftsdekningen i selvangivelsen. Flertallet legger i denne sammenheng mindre vekt på at han drøftet spørsmålet med ansatte i X Transport som ikke er nærmere angitt. Og betydningen av hans samtale med selskapets revisor i 1991 svekkes av at vedkommende revisor etter det opplyste ikke kan huske spørsmålet, og at tiltalte ikke har kunnet gi

en mer presis forklaring på hvordan spørsmålet ble forelagt revisor og under hvilke omstendigheter dette skjedde. Noen dokumentasjon for slik rådføring er heller ikke fremlagt. At en senere revisor og styret i eierselskapet i 1996 godtok utgiftsføringen, er av begrenset interesse for bedømmelsen av tiltaltes handlinger i 1991-92.

For at en kritikkverdig handling med rette skal kunne bedømmes som grovt uaktsom, kreves imidlertid at "det må foreligge en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet", jf Andenæs "Alminnelig strafferett" (4. utg.) side 225. Flertallet finner ikke at tiltaltes unnløstelse kan karakteriseres som en grov uaktsomhet. Det må erkjennes at grensene for fordelsbeskatning etter skatteloven § 42 (1) kan være vanskelige, og det er nok en kjensgjerning at en del skattytere i slike tilfelle kan være tilbøyelige til å forsøke å strekke regelverket langt i egen favør. En slik holdning vil ofte måtte bedømmes som en uaktsomhet, men neppe som en kvalifisert klanderverdig handling.

Mindretallet - skifterettsdommer Kløvstad og 1 meddommer - er enig med flertallet i at tiltalte under enhver omstendighet ikke har handlet grovt uaktsomt, og det er derfor ikke nødvendig å gå inn på de spørsmål som flertallet for øvrig har drøftet.

Tiltalte blir etter dette å frifinne. Det er da ikke grunnlag for å ilegge saksomkostninger for lagmannsretten.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

*A, født *. *. 1951, frifinnes for overtredelse av ligningsloven § 12-1 nr 1, jf nr 2.*